

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษาในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
The Causal Factors Influencing Volunteer Spirit of Vocational Students
under The Office of Vocational Education Commission

ญาณภัทร สีหะมงคล

Yannapat Seehamongkon

อาจารย์ สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

yannapat_s@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาจิตอาสาและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา 2) พัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา และ 3) ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านนักศึกษา ด้านครอบครัว ด้านสถานศึกษา ด้านเพื่อน ด้านสังคม และด้านสื่อมวลชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 550 คน ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.36 - 0.68 และค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.87 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เส้นทาง แบบมีตัวแปรแฝง ผลการวิจัยปรากฏ ดังนี้

1) จิตอาสาและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษาโดยรวม อยู่ในระดับมาก

2) โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 58.08$, $df = 57$, $\chi^2/df = 1.02$, $p = 0.438$, $CFI = 1.00$, $GFI = 0.987$, $AGFI = 0.969$, $RMR = 0.019$, $RMSEA = 0.0057$)

3) ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา คือ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านนักศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านเพื่อน และปัจจัยด้านสถานศึกษา ซึ่งปัจจัยในโมเดลทั้งหมดสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา คิดเป็นร้อยละ 71.30

คำสำคัญ: จิตอาสา ปัจจัยเชิงสาเหตุ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจิตอาสา จิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา โมเดลจิตอาสา

Abstract

The purposes of this study were to study volunteer spirit and factors influencing volunteer spirit of vocational students, develop and examine the validity of the model affecting volunteer spirit and study the factors of student aspect, family aspect, institute aspect, friend aspect, social aspect and mass media aspect, The sample consisted of 550 Vocational students under The Office of Vocational Education Commission, the second semester of the academic year 2012, by the multi-stage random sampling technique. The instrument in this study was a questionnaire comprising 3 parts, with discriminating power ranging .36 - .68 and reliability was .87. Data was analyzed by mean, standard deviation, and path analysis with latent variables.

The results of the study were as follows :

1. The volunteer spirit of vocational students is at a high level.

2. The factors model of variables affecting to volunteer spirit of vocational students was in congruence with the empirical data. ($\chi^2 = 58.08$, $df = 57$, $\chi^2/df = 1.02$, $p = 0.438$, $CFI = 1.00$ $GFI = 0.987$, $AGFI = 0.969$, $RMR = 0.019$, $RMSEA = 0.0057$)

3. The factor directly affecting volunteer spirit were social aspect and student aspect. The factors that have both directly and indirectly been affecting the volunteer spirit were family aspect, friend aspect and institute aspect. All factors could explain the variance of volunteer spirit with 71.30 percent.

Keywords : volunteer spirit; causal factors; factor affecting volunteer spirit; volunteer spirit of vocational students; model volunteer spirit

1. บทนำ

การจัดการอาชีวศึกษาและอาชีพ เป็นการจัดการศึกษา ระดับต้น และระดับกลางด้านเทคนิค จำแนกตามประเภทวิชา ต่างๆ ได้แก่ ช่างอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม คหกรรม เกษตรกรรม ศิลปกรรม อุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรมการ ประมง และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว รวม 8 ประเภทวิชา แบ่งเป็น ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และหลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ทั้งรูปแบบใน สถานศึกษาปกติ และรูปแบบทวิภาคี ซึ่งเป็นความร่วมมือกับ สถานประกอบการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการ อาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยหลัก และมี สถานศึกษาในสังกัดที่เปิดสอน ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยการอาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่าง วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีและการท่องเที่ยว วิทยาลัยบริหารธุรกิจและ การท่องเที่ยว วิทยาลัยศิลปหัตถกรรม และวิทยาลัยเกษตร และเทคโนโลยี [1] ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนจะ ประกอบด้วยกลุ่มรายวิชาที่เป็นวิชาสามัญสัมพันธ์ พื้นฐาน วิชาชีพ และวิชาชีพเฉพาะแต่ละสาขา ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้ ผู้เรียนหรือผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ ความสามารถ ทักษะ ปฏิบัติ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งในกระบวนการ จัดการเรียนการสอนจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับคุณลักษณะอัน พึงประสงค์อย่างมาก เพื่อให้สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “งาน บริการ คือ อาชีวศึกษา” [2] ซึ่งนักศึกษาอาชีวศึกษาต้องมี จิตสำนึกต่อสังคม/สาธารณะ หรือที่เรียกว่า จิตอาสา

สำหรับ จิตอาสาเป็นคุณธรรมจริยธรรมประการหนึ่ง ที่ ต้องการให้มีหรือให้เกิดขึ้นในสังคมไทย จิตอาสาจึงหมาย รวมถึง ความสำนึกของบุคคลที่มีต่อสังคม ส่วนรวม โดยการ เอาใจใส่ และการช่วยเหลือ ผู้ที่มีจิตอาสาจะแสดงออกซึ่ง พฤติกรรมที่อาสา ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เช่น การเสียสละ เงิน สิ่งของ เวลา แรงกาย และสติปัญญา เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น และสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน [3] [4]

ศูนย์คุณธรรมและศูนย์วิจัยเอแบคโพลล์ ได้ศึกษาเกี่ยวกับ สถานภาพคุณธรรมของประชาชนในสังคมไทย ระหว่างวันที่

1-20 มิถุนายน 2550 โดยศึกษาจากตัวชี้วัดคุณธรรม จริยธรรม 6 ด้าน ได้แก่ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความ ซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียร สติสัมปชัญญะ และจิต อาสา จากกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี จำนวน 4,545 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าเฉลี่ย จิตอาสาสูงสุด ส่วนกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีค่าเฉลี่ย ต่ำกว่าภาคอื่นๆ เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอายุ พบว่า กลุ่ม ตัวอย่างที่มีอายุ 30-39 ปี มีคะแนนคุณธรรมจริยธรรมสูงกว่า กลุ่มอื่น ด้านระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่จบ การศึกษาระดับปริญญาตรี มีคุณธรรมสูงสุด สำหรับอาชีพที่มี คุณธรรมต่ำกว่าอาชีพอื่นคือ นักเรียนนักศึกษา [5] นอกจากนี้ ยังพบว่าสภาพสังคมไทยในปัจจุบันเด็กและเยาวชนเกิดการ เลียนแบบ และการแสดงออกไปในทางที่ไม่เหมาะสมและไม่ สร้างสรรค์ เช่น ขาดการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ขาดความ อดทน ขาดความซื่อสัตย์ ส่วนพฤติกรรมที่สังคมไทยคาดหวัง เช่น การจูนใจ การช่วยเหลือกัน การเผื่อแผ่ แบ่งปัน ผลประโยชน์เพื่อผู้อื่น การมีคุณธรรม การให้อภัย จิตสำนึก ของคนที่มีจิตใจเสียสละ สร้างสรรค์ เพื่อส่วนรวม พบว่ามี การแสดงออกน้อย [6]

จากรายงานการศึกษาข้างต้น พบว่า กลุ่มคนที่ควรได้รับ การส่งเสริมและพัฒนาทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมมาก ที่สุดคือ กลุ่มนักเรียนนักศึกษา ซึ่งนักเรียนนักศึกษาระดับ อาชีวศึกษา ก็เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักกลุ่มหนึ่งที่สังคมให้ ความสำคัญ เนื่องจากเป็นเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี และเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาด้านวิชาชีพ เมื่อสำเร็จ การศึกษาแล้วจะออกไปประกอบอาชีพสร้างมูลค่าทาง เศรษฐกิจให้ประเทศชาติ และเพื่อให้สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 นโยบายทางด้านสังคม นโยบายทางการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการ อาชีวศึกษา ได้ให้ความสำคัญในการเร่งรัดปฏิรูปการศึกษา

โดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคน ตลอดจนนโยบายของศูนย์คุณธรรมที่เน้นในเรื่องจิตอาสา

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา ซึ่งจากการศึกษา พบว่า จิตอาสาเป็นคุณลักษณะภายนอกของบุคคลที่ไม่สามารถวัดได้โดยตรง จึงใช้การวัดทางอ้อมด้วยแบบสอบถาม โดยใช้การรายงานตนเองเกี่ยวกับจิตอาสา [7] [8] และจากแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura [9] เสนอไว้ว่า ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม และปัจจัยด้านพฤติกรรม มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันในลักษณะร่วมกำหนดซึ่งกันและกัน ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ จะมีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาอาชีวศึกษา ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาจิตอาสาและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา

2.2 เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา จิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา

2.3 เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านนักศึกษา ด้านครอบครัว ด้านสถานศึกษา ด้านเพื่อน ด้านสังคม และด้านสื่อมวลชน ที่มีอิทธิพลต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา

3. สมมติฐานของการวิจัย

3.1 โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา ดังนี้

1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านนักศึกษา

2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านเพื่อน ปัจจัยด้านสถานศึกษา และปัจจัยด้านสื่อมวลชน

4. กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura [9] มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจิตอาสา ได้แก่ ปัจจัยด้านนักศึกษา ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านสถานศึกษา ปัจจัยด้านเพื่อน ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านสื่อมวลชน

5. ขอบเขตของการวิจัย

5.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 364,785 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 550 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Random Sampling)

5.2 ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

1. ตัวแปรตาม (ตัวแปรเกณฑ์) คือ จิตอาสา ซึ่งเป็นตัวแปรแฝงภายใน ประกอบด้วย ตัวแปรที่สังเกตได้ 3 ตัว ได้แก่ การช่วยเหลือผู้อื่น การเสียสละต่อสังคม และความมุ่งมั่นพัฒนา

2. ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจิตอาสาประกอบด้วย ตัวแปรแฝง 6 ตัว ดังนี้

2.1 ปัจจัยด้านนักศึกษา เป็นตัวแปรแฝงภายใน วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัว ได้แก่ เจตคติต่อจิตอาสา และการรับรู้ความสามารถของตนเอง

2.2 ปัจจัยด้านครอบครัว เป็นตัวแปรแฝงภายนอก วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัว ได้แก่ ความเป็นแบบอย่างของบิดามารดา การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล

2.3 ปัจจัยด้านสถานศึกษา เป็นตัวแปรแฝงภายนอก วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัว ได้แก่ การประพฤติเป็นแบบอย่างของครู การสั่งสอนปลูกฝังของครู และสัมพันธภาพระหว่างนักศึกษากับครู

2.4 ปัจจัยด้านเพื่อน เป็นตัวแปรแฝงภายนอก วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัว ได้แก่ ความเป็นแบบอย่างจากเพื่อน และสัมพันธภาพระหว่างนักศึกษากับเพื่อน

2.5 ปัจจัยด้านสังคม เป็นตัวแปรแฝงภายใน วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 1 ตัว คือ ความเป็นแบบอย่างจากบุคคลสำคัญ

2.6 ปัจจัยด้านสื่อมวลชน เป็นตัวแปรแฝงภายใน วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 1 ตัว คือ การได้รับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์

6. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจิตอาสา ได้แก่ ปัจจัยด้านนักศึกษา ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านสถานศึกษา ปัจจัยด้านเพื่อน ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านสื่อมวลชน และแบบสอบถามเกี่ยวกับจิตอาสา ได้แก่ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น ด้านการเสียสละต่อสังคม ด้านความมุ่งมั่นพัฒนา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item Total Correlation) ตั้งแต่ 0.36 - 0.68 และค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.87 และแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

7. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จำนวน 594 ฉบับ ได้รับกลับคืนมา 550 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.22 ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านอาชีวศึกษาและนักศึกษาอาชีวศึกษาเกี่ยวกับสภาพจิตอาสา ปัญหา และข้อเสนอแนะในการพัฒนาจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา

8. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เส้นทาง แบบมีตัวแปรแฝง

9. สรุปผลการวิจัย

1. จิตอาสาและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษาโดยรวม อยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของจิตอาสาและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา	\bar{X}	SD	ความหมาย
จิตอาสา (VLS)	3.63	0.61	มาก
การช่วยเหลือผู้อื่น (ASH)	3.71	0.62	มาก
การเสียสละต่อสังคม (SES)	3.69	0.77	มาก
ความมุ่งมั่นพัฒนา (DET)	3.45	0.65	ปานกลาง
ปัจจัยด้านนักศึกษา (STU)	3.98	0.58	มาก
เจตคติต่อจิตอาสา (ATS)	3.78	0.63	มาก
การรับรู้ความสามารถของตนเอง (SAS)	4.16	0.62	มาก
ปัจจัยด้านครอบครัว (FAM)	3.54	0.50	มาก
ความเป็นแบบอย่างจากพ่อแม่ (MOP)	3.67	0.51	มาก
การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน (AUP)	3.29	0.66	ปานกลาง
การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล (RAP)	3.61	0.57	มาก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวแปรที่ศึกษา	\bar{X}	SD	ความหมาย
ปัจจัยด้านสถานศึกษา (ORT)	3.78	0.54	มาก
การประพฤติเป็นแบบอย่างของครู (MOT)	3.67	0.62	มาก
การส่งเสริมการปลูกฝังของครู (TEA)	3.78	0.56	มาก
สัมพันธภาพกับครู (RET)	3.83	0.72	มาก
ปัจจัยด้านเพื่อน (FRII)	3.58	0.52	มาก
ความเป็นแบบอย่างจากเพื่อน (MOF)	3.31	0.54	ปานกลาง
สัมพันธภาพกับเพื่อน (REF)	3.79	0.59	มาก
ปัจจัยด้านสังคม (SOC)	3.95	0.74	มาก
ความเป็นแบบอย่างจากบุคคลสำคัญ (PEM)	3.95	0.74	มาก
ปัจจัยด้านสื่อ (MEP)	4.03	0.76	มาก
ข้อมูลข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์ (INT)	4.03	0.76	มาก

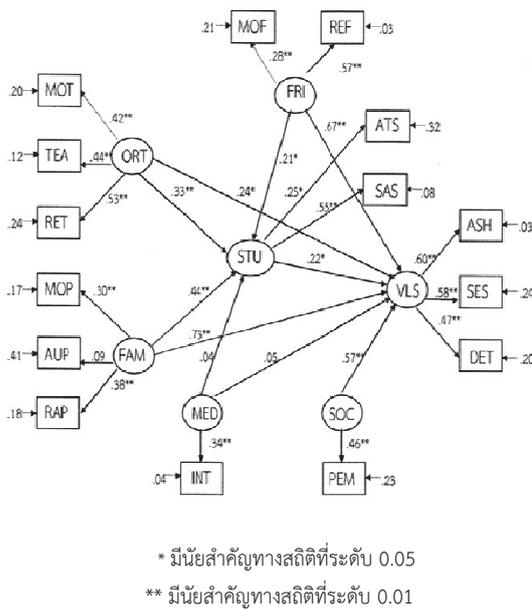
2. โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีความกลมกลืนกับข้อมูลประจักษ์ ($\chi^2 = 58.08$, $df = 57$, $\chi^2/df = 1.02$, $p = 0.438$, CFI = 1.00, GFI = 0.987, AGFI = 0.969, RMR = 0.019, RMSEA = 0.0057)

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา คือ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านนักศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านเพื่อน และปัจจัยด้านสถานศึกษา ซึ่งปัจจัยในโมเดลทั้งหมดสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษาได้คิดเป็นร้อยละ 71.30 ดังตารางที่ 2 และรูปที่ 1

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ตัวแปรตาม	ปัจจัยด้านนักศึกษา(STU)			จิตอาสา (VLS)		
	TE	IE	DE	TE	IE	DE
ปัจจัยด้านครอบครัว (FAM)	0.44**	-	0.44**	0.83**	0.10	0.73**
ปัจจัยด้านเพื่อน (FRI)	0.21*	-	0.21*	0.72**	0.05	0.67**
ปัจจัยด้านสถานศึกษา (ORT)	0.33**	-	0.33**	0.31**	0.07	0.24*
ปัจจัยด้านสังคม (SOC)	-	-	-	0.57**	-	0.57**
ปัจจัยด้านสื่อ (MED)	0.04	-	0.04	0.06	0.01	0.05
ปัจจัยด้านนักศึกษา (STU)	-	-	-	0.22**	-	0.22**

ค่าสถิติ $\chi^2 = 58.018$, $df = 57$, $\chi^2/df = 1.02$, $p = 0.438$,
CFI = 1.00 , GFI = 0.987,
AGFI = 0.969 , RMR = 0.019 , RMSEA = 0.0057
R - Square 0.485 0.713

รูปที่ 1 โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา

10. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

10.1 จิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก นักศึกษาที่ศึกษาในวิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยสารพัดช่าง วิทยาลัยการอาชีพ และวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้เรียนในรายวิชามีคุณลักษณะหรือวิชาพื้นฐาน และกลุ่มวิชาชีพที่นักศึกษาเลือกสาขาวิชาตามความชอบหรือความถนัด เช่น ช่างยนต์ ช่างกลโรงงาน ช่างเชื่อมโลหะ ช่างไฟฟ้ากำลัง ช่างอิเล็กทรอนิกส์ ช่างก่อสร้าง บริหารธุรกิจ คหกรรม ศิลปกรรม ท่องเที่ยวการโรงแรม และเกษตรกรรม เป็นต้น ในอัตราส่วนประมาณ 20-30:70-80 ซึ่งโดยทั่วไปหลักสูตรอาชีวศึกษาจะเน้นภาคปฏิบัติเป็นหลักอยู่แล้ว [10] ทำให้ผู้เรียนทางด้านอาชีวศึกษาได้ลงมือปฏิบัติในสภาพจริงทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เช่น มีศูนย์บริการให้คำแนะนำ และซ่อมเครื่องจักร เครื่องยนต์ เครื่องคอมพิวเตอร์ หรืองานบริการอื่นๆ ซึ่งไม่ได้เน้นการเก็บค่าบริการอยู่แล้ว และมีการส่งนักศึกษาออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพทั้งสถานประกอบการและที่เป็นของรัฐและเอกชน รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ได้แก่ กิจกรรมลูกเสือบำเพ็ญประโยชน์ รักษาดินแดน (ร.ด.) องค์การช่างเทคนิค (อชท.) และองค์การเกษตรกร (อกท.) นอกจากนี้ยังมีโครงการที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และสถานศึกษาในสังกัดทุกแห่ง มีนโยบายส่งเสริม และสนับสนุนให้นักศึกษามีจิตสำนึกให้บริการ ดังปรัชญาของการอาชีวศึกษาบางยุคสมัย เช่น ทักษะเยี่ยม เปี่ยมคุณธรรม ล้ำเลิศวิชา ใช้เวลาให้เกิดคุณและรู้จัก เข้าใจชีวิต เป็นต้น เพื่อเน้นย้ำให้เห็นความสำคัญของงานบริการ คือ การอาชีวศึกษา ซึ่งโครงการที่โดดเด่น ทำให้ได้รับการยอมรับจากสังคมและประชาชน เช่น โครงการร่วมด้วยช่วยประชาชน เป็นการให้บริการตรวจเช็ครถยนต์ รถจักรยานยนต์และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้ยานพาหนะในการเดินทางในเทศกาลปีใหม่ สงกรานต์ และเทศกาลสำคัญๆ ของประเทศ โครงการศูนย์ซ่อมสร้างและฝึกอาชีพ (Fixed it Center) เป็นการให้บริการประชาชนในชุมชน (ต่างอำเภอ) โดยให้คำแนะนำตรวจเช็ค ซ่อมอุปกรณ์การเกษตร อิเล็กทรอนิกส์ และฝึกอาชีพระยะสั้น โครงการทำดีมีอาชีพ เน้นการฝึกอาชีพให้เยาวชนจาก 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และนักโทษในเรือนจำ และโครงการออกค่ายอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษาในระหว่างปิดภาคเรียน เป็นต้น กิจกรรมที่นักศึกษาอาชีวศึกษาได้มีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติเหล่านี้ ทำให้นักศึกษาอาชีวศึกษามีสภาพจิตอาสาอยู่ในระดับมากหรือสูง [2]

10.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษามีประเด็นที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1.ปัจจัยด้านครอบครัว เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษาสูงสุด โดยมีค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.73 และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษาด้วย ทั้งนี้เนื่องจาก ครอบครัวเป็นสถาบันหรือหน่วยของสังคมแห่งแรกที่ทำหน้าที่อบรม สั่งสอน ชดเชลา พฤติกรรมหรือบุคลิกลักษณะของบุคคลให้สอดคล้องหรือเป็นไปตามความคาดหวังของสังคม ความรัก ความใกล้ชิด ความอบอุ่นที่ลูกได้รับจากพ่อแม่ จึงนับเป็นจุดเริ่มต้นของการมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม ซึ่งการได้รับการอบรมเลี้ยงดูทั้งแบบใช้เหตุผล และแบบรักสนับสนุน รวมทั้งมีตัวแบบที่หล่อหลอมให้ลูกได้ประพฤติปฏิบัติตาม จึงเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญอย่างมาก [11] [12] ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura [9] ที่ระบุถึงการเรียนรู้ของบุคคลส่วนใหญ่เกิดจากตัวแบบ หากตัวแบบเป็นบุคคลจริง จะมีผลต่อการเรียนรู้และการเกิดพฤติกรรมของบุคคล ด้วยเหตุที่พ่อแม่อยู่ใกล้ชิด มีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับนักศึกษา พ่อแม่จึงมีอิทธิพลต่อนักศึกษาอย่างมาก หากครอบครัวส่งเสริม สนับสนุนหรือมีจิตอาสา จะทำให้นักศึกษามีแนวโน้มจะมีจิตอาสาด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของสุกานดา นิมทองคำ [13] และ Ma and et al. [14] ที่ศึกษาพบว่า การถ่ายทอดพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคม

จากพ่อแม่ การได้รับอิทธิพลที่ดีจากพ่อแม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคมของนักเรียน ในทิศทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Keer and et. al. [15] ที่พบว่า การสนับสนุน ช่วยเหลือจากครอบครัวในการแสดงพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมและผู้อื่น มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมอยู่ในระดับมาก

2 ปัจจัยด้านเพื่อน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เทียบเท่าชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อายุระหว่าง 15-18 ปี ซึ่งเป็นวัยรุ่น โดยทั่วไปมักจะมี ความผูกพันกับเพื่อน ดูแลช่วยเหลือ และให้การสนับสนุนกัน มีความมั่นใจภูมิใจ เมื่ออยู่ในกลุ่มเพื่อน ถือว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม หากคบกับเพื่อนที่มีจิตใจเอื้อต่อสังคม ก็จะมีแนวโน้มในการแสดงพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคมด้วย เนื่องจากมีลักษณะคล้ายคลึงกันมากที่สุด เพราะอยู่ในกลุ่มวัยเดียวกัน การได้ตัวแบบที่ดีจากเพื่อนจะทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีด้วย [16] ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภัทรา ภูษิตรัตนวลี [17] ที่พบว่า การที่นิสัยมีจิตสำนึกต่อสังคมสูง เกิดจากการได้รับอิทธิพลจากเพื่อน และงานวิจัยของ Ma [18] ที่พบว่าพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมจากเพื่อนสนิท และพฤติกรรมเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ี่ได้รับพฤติกรรมเห็นแก่ตัวของเพื่อนสนิทเช่นกัน และงานวิจัยของอัจฉรา โฉมแลล้ม [19] ที่พบว่าปัจจัยที่มีส่วนผลักดันให้นักศึกษาเกิดจิตสำนึกในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม คือ กลุ่มเพื่อน และความรักที่มีต่อผู้อื่น

3. ปัจจัยด้านสังคม เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลที่มีชื่อเสียง ไม่ว่าจะเป็นผู้นำสังคม/ประเทศ บุคคลสาธารณะหรือศิลปิน ล้วนมีอิทธิพลต่อนักศึกษาอย่างมาก ซึ่งถือเป็นตัวแบบของการประพฤติปฏิบัติที่โดดเด่น แตกต่างจากตัวแบบอื่นๆ ที่ไม่มีอะไรแตกต่าง ประกอบกับเป็นช่วงวัยที่ต้องการเสาะแสวงหาต้นแบบของการแสดงออกที่คิดว่าตรงหรือเหมาะสมกับตนเอง สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura [9] ที่ระบุว่าตัวแบบที่มีลักษณะเด่นจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลมากกว่าตัวแบบที่ไม่เด่น ด้วยเหตุที่ตัวแบบที่มีลักษณะเด่นจะทำให้บุคคลจดจำองค์ประกอบได้มาก เมื่อจดจำได้มากจะทำให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมเหล่านั้น หากนักศึกษาได้เห็นพฤติกรรมของบุคคลทางบวกก็จะทำให้มีพฤติกรรมทางบวก เช่นเดียวกับการได้เห็นการแสดงพฤติกรรมจิตอาสาของบุคคลสำคัญในสังคม/ชุมชน ก็จะทำให้ นักศึกษามีจิตอาสาไปด้วยสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภัทรา ภูษิตรัตนวลี [17] ที่พบว่า บุคคลสำคัญในสังคมที่มีอิทธิพลในการคิดทำประโยชน์ต่อสังคม มีอิทธิพลต่อจิตสำนึกของสังคมนิสิต และสอดคล้องกับงานวิจัยของธนิษฐ์ รัตนโอฬาร [20]

ที่พบว่า วัยรุ่นควรมีบทบาทหน้าที่ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

4. ปัจจัยด้านสถานศึกษา เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาเป็นสถาบันที่นักศึกษาได้ศึกษาเล่าเรียน การประพฤติ การปฏิบัติจะถูกปลูกฝัง หล่อหลอม อบรม สั่งสอน จากครูอาจารย์ การได้เห็นแบบอย่างของครูอาจารย์มีพฤติกรรมจิตอาสา สถานศึกษาจัดกิจกรรม/โครงการที่ส่งเสริมให้นักศึกษาทำกิจกรรมจิตอาสา จะทำให้นักศึกษามีพฤติกรรมจิตอาสาไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura [9] ที่ระบุว่า การเรียนรู้ส่วนใหญ่ของบุคคลเกิดขึ้นจากตัวแบบที่มีความใกล้ชิด ในสถานศึกษาครูอาจารย์เป็นตัวแบบที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษา โดยนอกจากจะเป็นตัวแบบแล้ว ยังช่วยสอนให้นักศึกษาเป็นทั้งตัวแบบและ ผู้เรียนที่มีคุณค่า มีพฤติกรรมที่สังคมต้องการ การปลูกฝังพฤติกรรมที่ดี ครูอาจารย์ควรแสดงพฤติกรรมที่เป็นตัวอย่าง และให้การสนับสนุนนักศึกษาแสดงพฤติกรรมตามความต้องการของสังคมด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของอรพินทร์ ชูชม และคณะ [21] ที่พบว่า การปลูกฝังอบรมทางปัญญา สังคมจากโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับจิตสาธารณะของเยาวชนวัยรุ่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของชนะศึก นิชา นนท์ [22] ที่พบว่า ปัจจัยด้านกระบวนการขัดเกลาในโรงเรียน การประพฤติเป็นแบบอย่างของครู มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณลักษณะที่พึงปรารถนาของชายและหญิงไทย

5. ปัจจัยด้านนักศึกษา เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษาอาชีวศึกษา ได้รับการปลูกฝัง ขัดเกลา และการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ทำให้มีการรับรู้ความสามารถของตนเอง ตามสาขาวิชาที่เรียน เช่น ช่างยนต์ ช่างกลโรงงาน ช่างเชื่อมโลหะ ช่างไฟฟ้ากำลัง ช่างก่อสร้าง ช่างอิเล็กทรอนิกส์ บริหารธุรกิจ คหกรรม และการเกษตร เป็นต้น และมีกระบวนการพัฒนากิจกรรมนักศึกษา ที่เน้นการบริการ เช่น กิจกรรมลูกเสือ รักษาดินแดนองค์การช่างเทคนิค ศูนย์บริการซ่อมสร้างและฝึกอาชีพ กิจกรรมช่วยเหลือประชาชนตามเทศกาล วันสำคัญต่างๆ เป็นต้น ทำให้มีเจตคติต่อจิตอาสา อยู่ในระดับมาก (สูง) สอดคล้องกับงานวิจัยของสุกานดา นิมทองคำ [12] พบว่าเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคมของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และการรับรู้ความสามารถของตนเองในแต่ละบุคคลก็มีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ โกศล มีความดี [23] และพรพรม พรรดพวก [24] ที่พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับจิตสาธารณะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

6 ปัจจัยด้านสื่อมวลชน เป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เป็นวัยรุ่น ทำให้ไม่ค่อยสนใจข่าวสารทางโทรทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการมีจิตอาสาต่อผู้อื่นหรือส่วนรวม แต่เน้นไปที่ข่าวบันเทิง กีฬา เกมโชว์ ละคร หรือรายการอื่นที่ตื่นเต้นมากกว่าข่าวความเดือดร้อนของประชาชนทั่วไป [25] อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าการศึกษาคั้งนี้จะเน้นสื่อโทรทัศน์เพียงอย่างเดียว ซึ่งอาจทำให้กลุ่มเป้าหมายบางส่วนไม่ได้ดูรายการโทรทัศน์ที่เป็นสาระความรู้หรือข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการเสียสละเงิน การบริจาคสิ่งของ เป็นต้น

11. ข้อเสนอแนะ

11.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ปัจจัยด้านครอบครัว มีความสำคัญมากต่อจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา ดังนั้นผู้ปกครองหรือพ่อแม่ควรเอาใจใส่ และส่งเสริมให้นักศึกษาได้แสดงพฤติกรรมจิตอาสารวมทั้งอบรม สั่งสอนให้นักศึกษาได้แสดงพฤติกรรมจิตอาสาและเป็นตัวอย่างที่ดีให้นักศึกษาได้เห็น เพื่อนักศึกษาจะได้ปฏิบัติตามสิ่งที่ดีตามและเอื้อประโยชน์ต่อส่วนรวม

2. สถานศึกษา ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา โดยการส่งเสริม และสนับสนุนนักศึกษาให้มีกิจกรรมเอื้อประโยชน์ต่อสังคมอย่างต่อเนื่อง ทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษา

3. ปัจจัยด้านสังคม มีส่วนเสริมสร้างและเกื้อหนุนจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษาอย่างมาก เนื่องจากอยู่ในช่วงวัยรุ่นดังนั้นการเป็นแบบอย่างของบุคคลสำคัญ ถือเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของตัวแบบ

4. ปัจจัยด้านเพื่อน ก็ถือว่ามีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมทั้งทางบวกและทางลบ ควรส่งเสริมให้นักศึกษาอาชีวศึกษามีการรวมกลุ่มกัน เช่น สมาคม ชมรม เป็นต้น เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษาอาชีวศึกษามีพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือมีจิตอาสา

11.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเชิงประเมินโครงการ หรือกิจกรรมที่เน้นจิตอาสาที่สถานศึกษา หรือสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ดำเนินการว่ามีสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างไร

2. ควรศึกษาจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา ที่ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research)

3. ควรศึกษาแนวทาง หรือรูปแบบการพัฒนาจิตอาสาของนักศึกษาอาชีวศึกษา ในทุกระดับการศึกษา และสังกัดหน่วยงานอื่นด้วย

เอกสารอ้างอิง

- [1] สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2548. รายงานการวิจัยเส้นทางการศึกษาด้านอาชีวศึกษา และเทคโนโลยี. กรุงเทพฯ : ภาพการพิมพ์.
- [2] อภินิษฐ์ คลังแสง. สภาพจิตอาสาและแนวทางการพัฒนาจิตอาสา นักศึกษาอาชีวศึกษา. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา วันที่ 17 มกราคม 2555. [การสัมภาษณ์]
- [3] ไพศาล วิสาโล, พระ. 2550. ศาสตร์และศิลป์แห่งการจัดการความดี ศึกษากรณีมูลนิธิอื้อจื่อ. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- [4] มิชิตา จำปาเทศ และชลลดา ทองทวี. 2551. การทำงานเชิงอาสาสมัคร. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน).
- [5] ศูนย์คุณธรรม. 2551. สถานภาพคุณธรรมของประชาชนในสังคมไทย. [online]. แหล่งที่มา : <http://www.moralcenter.or.th> [16 มิ.ย. 2555].
- [6] โกวิทย์ พวงงาม. 2550. การพัฒนาสังคมไทยวันนี้กับคุณธรรมที่หายไป. วารสารสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, 54 (เมษายน) น.29.
- [7] สมพร สุทัศน์ีย์. 2544. การทดสอบทางจิตวิทยา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [8] ญัฐภรณ์ หลาวทอง. 2546. การประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [9] Bandura, A. 1986. Social foundations of thought and action : a Social cognitive Theory. Englewood Cliffs, N.J.:Prentice Hall.
- [10] สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. 2551. หลักสูตรอาชีวศึกษาและวิชาชีพ. กรุงเทพฯ : ไร่ไทยเพรส
- [11] ไพบูลย์ วัฒนธรรมศิริ และสังคม สัจจกร. 2543. สำนักไทยที่พึงปรารถนา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา.

- [12] สุกานดา นิ่มทองคำ. 2535. **ตัวแปรเชิงจิตสังคม และชีวพื้นฐานที่เกี่ยวกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ ประยุกต์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- [13] สุพจน์ ทรายแก้ว. 2546. **จิตสำนึกสาธารณะ การก่อรูปและกระบวนการเสริมสร้าง**. **วารสารเพชรบุรีวิทยาลัย**, 4(1), น.45-57.
- [14] Ma, H. K. ; Shek, D. T. L. ; Cheung, P. C. ; and Lam, C. O. B. 2000. Parental Peer and Teacher Influences on the Social Behavior of Hong Kong Chinese Adolescents. **The Journal of Genetic Psychology**. 161(1), p.65-78.
- [15] Keer, M. H. et. al. 2003. Family Involvement, Problem and Prosocial Behavior Outcomes of Latino Youth. **AM J Health Behavior**. 27(1), p.55-65.
- [16] สุรางค์ ไคว้ตระกูล. 2544. **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพฯ : ด่านสุทธาการพิมพ์.
- [17] สุภัทรา ภูษิตรัตนาลี. 2547. **ปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนาจิตสำนึกต่อสังคมของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [18] Ma, H. K. 2003. The Relationship of Family Social Environment Peer Influences and Peer Relationship to Altruistic Orientation in Chinese. **The Journal of Genetic Psychology**. 164(3), p.267-274.
- [19] อัจฉรา โฉมแฉล้ม. 2544. **จิตสำนึกของนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ต่อการรวมกลุ่มกิจกรรมเพื่อสังคม**. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตร์ มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์.
- [20] ธนินทร์ รัตนโอฬาร. 2556. **เหตุปัจจัยของการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน : การวิจัยเชิงคุณภาพ**. **วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม**, 12(1), น.64-72.
- [21] อรพินธ์ ชูชม อัจฉรา สุชารมณ และอุษา ศรีจินดารัตน์. 2549. **การวิเคราะห์ปัจจัยทางจิตสังคมที่สัมพันธ์กับจิตสำนึกทางปัญญาและคุณภาพชีวิตของเยาวชนไทย**. รายงานการวิจัย ฉบับที่ 104. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- [22] ชนะศึก นิชานนท์. 2544. **การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของคุณลักษณะที่พึงปรารถนาของชายและหญิงไทย ตามการรับรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการวิจัย การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- [23] โกศล มีความดี. 2547. **ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการมีจิตอาสาของข้าราชการตำรวจ**. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- [24] พรพรหม พรรคพวก. 2550. **ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ในสหวิทยาเขตกรุงเทพตะวันออก**. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและสถิติทาง การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- [25] ยุทธนา สีหราช. (2555, 3 กันยายน). **ปัจจัยด้านสื่อโทรทัศน์ที่มีผลต่อจิตอาสา ของนักศึกษาอาชีวศึกษา** [สัมภาษณ์โดย ญาณภัทร สีหะมงคล].